

“İnsan beyni beş duyusu çalışırken zihinsel enerji ile dolar. Müzik yapmak en fazla zihinsel enerji veren eylemdir. Müzik dinlemek başlı başına müzik eylemi değildir. Burada söz konusu olan eylemli olarak müzik yapmaktır. Bu nedenle müzik ruhun gıdasıdır.” Mahiye Morgül

MÜZED MAHIYE MORGÜL UYGULAMA İŞLİĞİNDEN NOTLAR

ANKARA (29-30-31 Ocak 2007)

Çalışma Grubu:

1. Adalet Aslan	2. Fecriye Polat	3. Adil Sevcen
4. Refik Saydam	5. Özgül Kaygısız	6. Fevziye Güneş
7. Erdinç Özcan	8. Elif Acar	9. Şule Özbek
10. Sinan Cengiz	11. Nuray Güç	

Uygulama:

A-NAZLATMALARIN NOTAYA ALINMASINDA KUTAY YÖNTEMİ (Nazlatma derleme, oynama ve notaya alma)

B- KUTAY TEKNİKLERİYLE ÇOKSESLİLİK (“Kayıkçı” üzerinde uygulama)

C-RİZE TÜRKÜLERİNDE ÇOKSESLİLİK ANALİZLERİ (Dem tutma, ezgiye ayna, tutan sese karşılık yürüyen sesler, uzayan son sesle dem, kanona uygunluk, 3 cümleli türkülerde doğal 3 sesli yapılabılme, beşliden ve üçlüden başlayan müzik cümleleri)

D- OTANTİK ÇOKSESLİ MACAHEL/ARTVİN TÜRKÜLERİ

Macahel Türkülerinde çoksesli doğaçlama tekniklerini analiz ve uygulama; “Hay ha hay, Oy gemi gelur”, “Haya hey heya hoo, O kaynana kaynana”

E- PENTATONİK TÜRKÜLERDE ÇOKSESLİLİK

“Süpürgesi yoncadan”, “Bebek beni deleydi”. “Çıktım çamın dorusuna”

İşlikte Kullanılan Çoksesli Koro Müziği Besteleme Teknikleri:

- Karar sesinde dem / pedal ses
- Bitiş motifiyle ezgili dem
- Kanon
- Kanon + tutan ses + bitiş motifiyle dem (3 sesli)
- Beş ses kalından kanon
- Ezgiye ayna tutma ve aynadaki ezgiyle kanon
- Karma tekniklerle 3 ve 4 sesli müzik elde etme
- Geleneksel ezgili dem ile 2.ses (Gak gili havaları)

A- NAZLATMALARIN NOTAYA ALINMASINDA KUTAY YÖNTEMİ:

Konuşma sesinden ezgiye geçiş tekniği. Örnek; “Fış Fış Kayıkçı”

a- Bebek oynatır gibi oynayarak söylenir; tempo ağırdır, ses yumuşak, hafif, okşar gibidir, sözlerde incelik kalınlaşmalar belirgindir.

b- Sesin en inceye ulaştığı heceler belirlenir; bunlar SOL notasına denk gelecektir. Fa sesi yoktur, **Sol Mi Re Do La** ses dizisinde sözler tonlamalardaki iniş çıkışlara göre yerleştirilir. Pentatonik bir ezgi ortaya çıkacaktır.

Notaya alınan nazlatmalar

1. Hoca camiye gider / tıpış tıpış tıpış tıpış / Hoca camiden döner / (hızlı) Pıtır pıtır pıtır pıtır...
2. Kuzu kuzu mee, / Bin tepeme / Haydi gidelim / Koca neneme / Mee mee...
3. Cim cim cim cim / bâlû bâlû bâlû...
4. Geldi geldi geldi geldi / geldi gıdı gıdı gıdı...

İşlikte notaya aldığımız nazlatmalarda ortaya çıkan pedagojik bulgular:

a- Bebeğin ayaklarıyla ve topuklarıyla oynarken söylenen “Hoca camiye gider” nazlatmasında ilk A cümlesinde “tıpış tıpış” yarım vuruşlara denk gelirken, B cümlesinde aynı sözler çeyrek notalara denk gelmektedir. Bu durum nazlatmalarda **gamelan** özelliğinin var olduğunu gösterir.

b- “Cim cim..” nazlatmasında, dil çevirme “bâlû bâlû bâlû..” sesi vardır. Doğrudan bir anlamı olmayan bu tür ses taklitlerinde **sesi uzatma**, **tremolo** yapma, **inici glisando** kullanma gibi müziksel özellikler görülmektedir.

c- “Kuzu kuzu mee” nazlatmasında yetişkin yerde dört ayak duruşu alır, bebeği sırtına veya boynuna oturtur. Kuzu sesi taklit edilirken **uzun ses** duyulur. Nazlatmaların bitişlerinde uzun taklit sesler belirgin özelliktir

Bitişlerdeki “mee” gibi uzun taklit sesler, türkülerdeki karar sesinin uzatılmasına karşılıktır.

Küçük yaş gruplarıyla çalışırken, ilk çoksesli deneyim kazandırmada, aynı zamanda ısınma, nefes açma çalışmasında bu taklit sesler kullanılmaya elverişlidir. İki sesli kanon yaparken de biri uzayan sesi verirken, diğer grup ana temayı söyleyecektir.

d- “Geldi geldi” ile başlayan gıdıklama nazlatmasında, **gittikçe inceleşen /çıkıcı glisando** kavramına rastlıyoruz. “Geldi geldi...” derken bebeğin bedeninde aşağıdan yukarıya, boynuna kadar parmak yürütülür. Burada, yukarı doğru bir hareket söz konusudur; çene altına gelindiğinde gıdıklama en tiz perdeye ulaşmaktadır. Bu nazlatmada devinim ile ezgi uyum içindedir, **söz-ses-devinim üçlü uyumunu** burada görebiliyoruz.

MÜZED UYGULAMA İŞLİĞİNDE NOTAYA ALINMIŞ 4 NAZLATMA

1-“HOCA CAMİYE GİDER” M.İnce/Çorum B Motifi hızlandırılmış halde/Gamelan)

2-“KUZU KUZU MEE” R.Saydam /Kırkkale

3-“CİM CİM CİM...”

4-“GELDİ GELDİ” A.Aslan /Kastamonu

Not: Bebeğin bedeninde parmak yürüterek söylenmektedir. Bu devinim, yukarı çıkarken sesin inmesi ile örtüşür.

B- KUTAY TEKNİKLERİYLE ÇOKSESLİLİK

“Kayıkçı” üzerinde uygulama

Çokseslilik teknikleri uygulandıktan sonra ortaya çıkan çeşitlemeler sıralandı.

Isınma: Tüm grupla, ele ele tutarak, sallama devinimiyle, “Fışşş fışşş” seslerinde ağır tempoda, bir vuruşlarla “fışş”su sesi.

Bölümler arasında “4 vuruş fışş sesi ile bağlantı kurulur.

1-Dem tutan “fışşş” sesi + Ana tema. En basit 2 seslilik tekniğidir. “Fışşş” sesi dem tutarken 2.grup nazlatmanın sözlerini baştan sona söyler.

Fış fış kayıkçı / Kayıkçının küreği /Hop hop eder yüreği /Akşama fincan böreği / Çek kayıkçı küreği. (Gerçeğinde, en sonunda “Düşürürsün göbeği” diyerek bebeğin karnı gıdıklanır.)

2- Kanon (2 sesli) + dem (fışş). Kanon iki vuruş sonra başlatılır.

3-Ana tema + Ezgiye ters ayna tutarak (2 sesli)

4- Ana tema + Ters ayna ile kanon (2 sesli)

5- Ana tema + 5 ses kalından kanon (2 sesli)

6-Ana tema + Ezgiye ayna + Kanon (3 sesli)

7-Karma teknik: (Ana tema + Ezgiye ayna) + (Kanon + 5 sestem kanon. Beş sestem kanonda ezgiyi genişleterek (gamelanlı pedal sesle) kanon yapılabilir.

8- Karma tekniğe "Ters ayna" tekniğinde bir kanon ekleme, oktavda ters ayna..

Dikkat: 5 sestem kanon yapılırken kalın LA sesi çok kalın gelecektir. LA sesini piyanonun DO tuşundan alınır. Böylece ana tema SOL sesinden başlatılmış olur. Bu durumda en ince sesimiz Sİ Bemol olacaktır. (Sultan Kutay'ın "Hareketli DO" kavramıyla hemen bu noktada tanışmış olduk.)

The image shows a musical score for the piece "Kayıkçı". It consists of four staves of music in 4/4 time. The first staff is the main melody with lyrics: "Fiş fiş ka yık çı Kayıkçının kü re ği Hophopeder yü re ği Akşama fincan böre ği Çek ka yıkçı küre ği". The second staff is labeled "Kanon" and shows a 5-part canon of the main melody. Below it, the text "Oluşan akorlara dikkat: La Minör 7'li, Re Minör, Do Majör" is written. The third staff is labeled "Ezgiyi ters çevirme tekniği" and shows the melody with the notes inverted. The fourth staff is labeled "5'liden genişletilmiş ezgi /gamelan tekniği" and shows the melody with a 5-note pedal point. The lyrics for this staff are: "Fiş fiş ka yık çı Ka yık çı nın kü re ği Hop hop e der yü re ği".

"Kayıkçı" nazlatmasında öne çıkan pedagojik sonuçlar:

- Nazlatmaların temposu ağırcadır. Bebeği ağır tempoda oynattığımız için hızlı söylenemez.
- Yüksek sesle veya sert söylenemez, bebek korkar.
- Pentatoniktir, çoksesliliğe uygundur, yanlış söyleme riski yoktur, 2. veya 3. ses söyleyen de aynı ezgiyi söylemektedir, özgüven duyarak söylenir.
- Müzikal atmosfer oluşturur, koro tısını duyulur, bu nedenle çalışırken haz verir.
- Uygulama sırasında fark edildi ki; doğal taklitte çıkardığımız "fişşş" seslerinden sonra ana temaya geçişte doğru sesi bulmak sorun olmuyor. Sanki "fişş" sesi karar sesi LA imiş gibi algılandı ve ezgiye girerken 5'liden direk girilebildi. (Benzer bir durumu çocuk korusuyla "Doktor Amca" şarkısını çalışırken yaşadım; uzun süre ritmik okuyuş yapılan bölümden sonra ana temaya döndüğünde koro aynı sestem başlayabiliyordu.)
- Karma teknikle çalışırken oluşan akorlar; Lâ 7'li, Do Majör ve Re Minör.
- Bu çalışma birbirini dinleyerek söylemeyi kazandırıyor.

Özel: Bu teknikleri "Kayıkçı" nazlatmasına uygulayarak bir çocuk korusuyla çalışma şansım oldu. 23 Ocak 2007'de Adana'da, Nevin Apaydın tarafından çalıştırılan Çukurova Senfoni Orkestrası Çocuk Korosunun provalarına misafir olarak gittiğimde tarafımdan gerçekleştirildi. Nevin Apaydın'ın ifadesine göre bu gruptaki öğrencileri ilk defa çoksesli ve üstelik de 3 sesli söylemekteydiler.

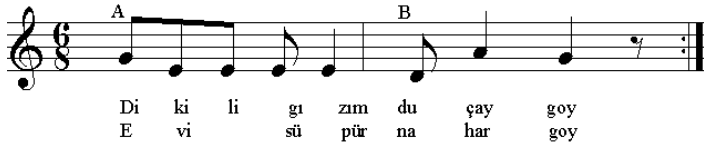
Tek çalışmada bu noktaya gelebilmek Kutay metodunun başarısı idi.

Çocukların bu duyguyu yaşamaları, kendileriyle gurur duymaları, bu duyguyu onların gözlerinde görmek öğretmen için de çok hoş bir duygudur.

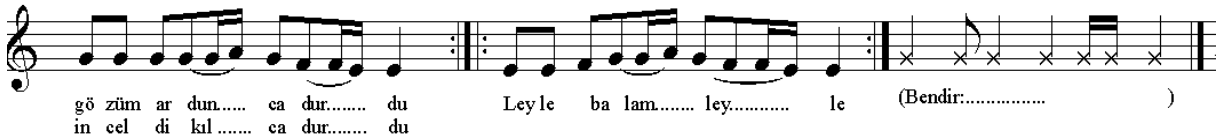
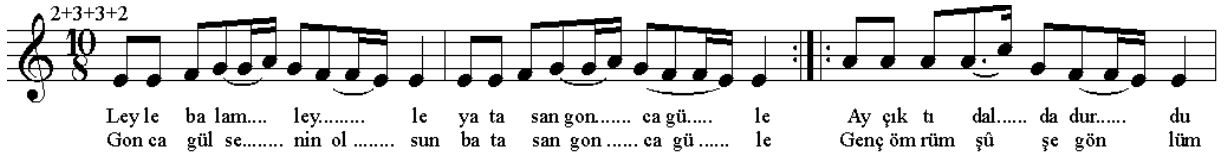
Aşağıda tarafımdan derlenmiş bir kaç nazlatma bulacaksınız. Bu ezgilere kayıkçı ezgisine uygulamış olduğumuz teknikleri deneyiniz, sonuçlarını paylaşalım.

Tebriz'den:

Aşağıdaki Kerkük (aynı zamanda Azerbaycan) ninnisini müzikal özellikleri açısından incelediğimizde pek çok amaçla bu ninniden yararlanabileceğimizi göreceksiniz. Bir de, A ve B cümlesini aynı anda iki gitarla çalmayı deneyiniz; otantik çoksesliliğin güzelliğini minör tonalitede duyacaksınız. Vokal iki sesli söylemeyi düşündüğümüzde daha güzel olacağını tahmin edersiniz.

Layla balam yatasan
Kızıl güle batasan
Kızıl gül senin olsun
Şirin yuhu tapasan

Layla balam layla...

Not: Azerbaycan'da sözler az değişiktir. "Leyle" yerine "layla" denilmektedir. (İngilizce "lullaby" ile fonetik benzerliğe dikkat). Ninnideki 10/8 ritim kalıbında simetriye dikkat ediniz, benzer ritim kalıbı "Çift jandarma geliyor loy kaymakam konağından" Artvin türküsünde vardır.

Sonuçları paylaşmak dileğiyle.
İyi çalışmalar.

C- RİZE TÜRKÜLERİNDE ÇOKSESLİLİK ANALİZLERİ

Türkünün çoksesliliğe uygun motiflerini belirleme:

a- Müzik cümlelerini ve cümlenin içindeki motifleri belirlemek gerekir. Soluk alınan, virgül konan, genellikle ikişer ölçülük olan yerler ipucudur. Bu motifler dem tutmaya yarayacaktır. Örneğin; “kiz babandan mi kaldı”, “yalan dünyanın mali” gibi virgülle ayrılabilen soluklanma yerleri kendini belli eder. Ana tema içerisindeki her biz söz öbeği/motif ayrı bir dem olmaya adaydır.

b-Türkünün bitiriş sesi, karar sesi, dem tutulan sestir. Çoğunlukla uzatılarak kendini belli eder.

b-Türkünün sonunda karara en yakın olan motif. En az 2 ölçü devam ederek bitiş sesine ulaşan motiftir. Ezgiyle dem tutmaya yarar.

c- Satırları üst üste getirdiğimizde **birinde tutan ses değerinde yürüyen ses** varsa, bu iki satır kanon gibi iki sesli olmaya aday satırlardır. Örnek; “Püsküllüdür püsküllü” sözünde tutan ses, “Kiz babandan mi kaldı” sözünde ise yürüyen ses duyulur. Tutan ses ile yürüyen ses içeren bölümler belirlenir, söylerken bu satırlar aynı anda duyulmaya hazırdır.

d- Her iki satırda, özellikle bitirişe yakın yerde tek sese düşen motifler olduğunda bu durum sağlamaştırıcı öge olarak kabul edilir. Arada birleşip, tek sese düşerek ünison söylemek iki grubun ortak sesini kontrol etmesi gibidir. İki grubun birbirinin sesini kaybetmemesi anlamında doğal bir kontrol mekanizması karşımıza çıkmaktadır.

Piyanodan ses almak: Türkünün karar sesini piyanoda DO tuşundan almak doğrusudur. Çünkü bağlamanın akordu yapılırken Lâ teli için DO tuşundan ses alınır. Bu durum Kutay’ın “**Hareketli DO**” kavramıyla örtüşür.

Koro Kurallarımız:

a-Türkülerin aslı hiç bozulmamalıdır, çünkü sadeleştirme yapıldığında armonik hata oluşabilmektedir. Ayrıca, türkünün sözlerindeki anlam o ezgiyle örtüşmektedir, söz müzik uyumu birlikte ortaya çıkmıştır, bu unutulmamalıdır.

Çalgı eşliği yapmak için ezgideki ara sesleri piyanoya yedirmek yöntemimizde yoktur. İnsan doğası, insan beyni, ezgiyi yaratırken öyle uygun görmüşse belli melodik gidişlerde o seslere uğrayarak geçiyor ise, bunun bir pedagojik açıklaması olmalı. Yok edilen her bir ses bir kayıp ses demektir.

Türküleri piyano eşliğine göre düzenleme bu çalışmamızda yoktur. **KUTAY METODU eşlikli türkü söyleme metodu değil, eşiksiz koro metodudur.**

b-Önce ana temayı duyurmak üzere türkünün aslını hiç bozmadan ilk kıtası söylenmelidir.

c-Diğer kıtaları söylenirken de önce tek sesli söylemek, yeni sözü duyurmak doğrusudur. Çünkü türkülerimizin sözlerindeki melodidir bu güzelliği yaratan, sözleri dinleyiciye duyurulmalıdır.

d-Ana temayı duyurmak klasik kurallardandır. Eğer türkülerimizin aslını söylemesek şimdilerde (2007) Almanya’da olduğu gibi, halk şarkılarımıza ne oldu diye şaşırıp kalacağız. O gün bu ezgi nerden çıktı, hangi sözlerin duygusunu ve ritmini taşıyordu bilinmeyecektir, bu nedenle türkülerimizin sözlerini yaşatmak gerekir..

e- Ezginin her bir bölümü solo olarak duyurulacak.Orkestrada çalgılara solo vermek gibi. Macahel’de de grubun her bir üyesi veya türkünün bu seslerini bilenler, o sese çıkabilenler mutlaka birer solo alıyor ve atma türkü gibi, birbirini dinlendirerek devam ediyorlar.

f- Türküyü olabildiğince alçak gönüllü söylemeli ki dinleyiciye “ben de yapabilirim” duygusu vermeli. Opera tarzında söylemek türkülerimize uygun düşmez. Dinleyen insan koroyla empati kurabilmeli, ben de söylesem diye içinden geçirmelidir.

Özel: ARTVİN / MACAHEL türkülerinden koro pedagojisi olarak çıkartılacak dersler vardır. Bu konuyu başlı başına işlik konusu yapmak müzik bilimiyle uğraşanlara yeni ufuklar açacaktır. Müzik bilimi adına bunu yapmak ve sonuçlarını halka ve akademik ortamlara sunmak gerekir.

Örnek Uygulamalar:

1.Püsküllüdür Püsküllü

Püsküllüdür püsküllü / Ala gürgenin dalı

Kız babandan mı kaldı / Yalan dünyanın mali

Gurgen vardum dibine / Padar alurum padar

Anan sevmeyi seni / Benum sevduğum kadar

Yukledum kir atuma / Gürgen hartamasini

Yarum kimden öğrendin / Adam aldamasini

1." PÜSKÜLLÜDÜR PÜSKÜLLÜ". A-B cümlelerinde 2 sesli yapıya dikkat

A. Püs kül lü dür püs kül lü... A la gür ge nin da lı A la gür ge nin da lı.....

(B1 motifi, A1e karşı 5'lıdan ters hareket) B2 ve B3 motiflerinde birliği sağlamlaştırıcı direkler , tek sesl.....)

B. Kız ba ban dan mı kal di ya lan dün ya nun ma li ya lan dün ya nun ma li.....

a la gür ge nin da lı

B4 motifi.....).

ya lan dün ya nun ma li

Giriş: Hep birlikte 1. kıta söylenir.

a.Dem: Karar sesinde “**yalan dünyanın malı**”, bu tutan sestir.

b.Dem: Karara giden son motif “**yalan dünyanın malı**”, bu ezgili demdir.

c.Dem: “**Kız babandan mı kaldı**”, bu da ezgili dem olabilmektedir.

d. İlk satırda kanon, “**Püsküllüdür püsküllü**” deyince kanon başlatılır.

e. 2.kıta hep birlikte söylendikten sonra, aynı doğaçlamalar 2. sözleriyle yapılır.

Bitiş: Karar sesinde koro dem tutar.

2.Gemiye Çektum Yelken

Gemiye çektum yelken / Biz sefere giderken
Dua eyle sevdiğum / Geleyim daha erken

Gemiler yanaşmaz mı / Sandallar dolaşmaz mı
Sil gözünün yaşını /Ayrılan kavuşmaz mı

2."GEMİYE ÇEKTUM YELKEN". Dem üstü serbest dolaşma ile 2 sesliliğe dikkat.

a la gür ge nin da lı

B4 motifi.....).

B 4 MOTİFİ İLE DEM; karara giden motiflerde dem tutma kolaylığı vardır

Ge..... mi ye.....

ya lan dün ya nun ma li Ya lan dün ya nun ma li(Yineleyerek devam)

çek tum yel ken..... Biz se fe re gi der ken Du a ey le sev du ğum

3. " KARADENİZUN ENİ": A-B cümlelerinde 2 sesli yapıya dikkat

ge le yim da ha er ken..... A. Ka ra de ni zun e..... ni gu zel de yi ler se ni

B. Çok da gu zel de ğil..... sun cil ven ya ka yi be ni

Giriş: Koro halinde bir önceki türkünün karar sesinde dem tutarken solo söylenir.

Bitiş: Bir sonraki türküye aniden girilir.

3. Karadenizin Eni

Karadenizin eni / Güzel dediler seni Karadeniz üstüne / Gemim yuvarlaniyi
Çok da güzel değilsun / Cilven yakayı beni Kurban fidan boyına / Gezerken sallaniyi

Karardi Karadeniz / Sardi dort yanumuzi
Bu kaybana sevdaluk / Alacak canumuzi

Giriş: Koro 1. kıtayı söyler.

-İlk satırda,"**Karadenizun eni**" deyince kanon başlar. 2 sesli olur.

-Karar sesinde dem, "**cilven yakayı beni**"

-Karara giden motifle dem, "**cilven yakayı beni**"

-"**Çok da güzel değilsun**" ile dem.

-İlk satır bitince kanon başlatma

Bitiş: Bitiş motifini soldurana kadar tekrar.

4- Tabancamın Sapını

Tabancamın sapını / Gülle donatacağım Tabancam dolu mermi / Seven boyle eder mi
Alacağım başka yar / Seni çatlatacağım Adam sevdiği yarı /Bırakır da gider mi

Tabancam dolu saçma /Kaçma vururum kaçma
Doksan dokuz yaram var / Bir yara da sen açma

1."TABANCAMUN SAPİNİ" A-B cümlelerinin birbiriyle uyumuna dikkat.

A. Ta ban ca mu sa pi ni..... gül le do na ta ca ğum gül le do na ta ca ğum

B. A la ca ğum baş ka yar se ve ce ğum baş ka yar se ni çat la ta ca ğum

(La-RE sesleriyle kemeçe ritim tutabilir.)

se ni çat la ta ca ğum

Giriş: Ana Tema, tüm grupla

a-"**Seni çatlatacağım**" karar sesinde dem .

- b-“**Seni çatlaçağım**” son motifle dem.
c- Kanon, “**Tabancamun sapini**” den sonra başlatılır.
d- “**Alacağım başka yar**” motifi ile dem.
e- Büyük kanon, “**Tabancamun sapini**” ile “**Alacağım başka yar..**” ardışık söylenir.
Bitiş: Son kıtada ezgili dem ile tutan sesi gittikçe soldurarak.

5- Salina Salina da Suya Gidersun

Salina salina da suya gidersun
Su değil meramun, seyran edersun
Sen bu guzelluklan da bi gan edersun
Sallana sallana sallan gel bana
Gel oyniyalum biz bi sallama

Daracuk sokakta da buldum izuni
Aç bir perçemi da görsam yuzuni
Sari saçlaruni da ela gözuni
Sallana sallana...

A- Sa li na sa li na da su ya gi der sun Su de ğil me ra mun sey ran e der sun
Sen bu gu zel luk lan da bi gan e der sun

B- Sal la na sal la na sal lan gel ba na Gel oy ni ya lum biz bi sal la ma

Giriş: Tüm koro önce türküyü söyler (herkes sözlerini ve motifleri öğrenmiş olur)

- a-“**Sallana sallana**” karar sesinde dem tutulur
b-“**Su değil meramun seyran edersun..**” dem tutulur.
c- “**Salina salina**”, ilk ölçünün arkasından kanon.
d- Her ölçüden dem tutulabilir.

Bitiş: Her grup kendi motifini gittikçe soldurarak biter.

(Bu türküyü, hiç nota bilmeyen 12-45 yaş arasındaki altı yeğenimle çoksesli söyleyebildik.

5.2.2007 Ankara)

D- OTANTİK ÇOKSESLİ MACAHEL/ARTVİN TÜRKÜLERİ

1- “Hay ha hay /Oy gemi gelur”

Hay ha hay, hay ha hay, hay ha hay...
Oy gemi gelur..... Oy yan gelur....
Oy iskeleye..... Oy şan verur....
Oy bu gün gördüm..... Oy yarimi...
Oy,yureğume..... Oy can gelur...
Oy nayda nino..... Oy nay nino...

1-"HAY HA HAY" (*El çırpma ritmi:2+1+2) Borçka/Artvin

Solo
Oy ge mi ge lur oy yan ge lur mi oy is ke le ye
Oy bu gün gor dum oy ya ru mi oy yu re ğu me

Koro
Hay ha hay hay ha hay Hay ha hay

Giriş: Erkekler, “ha ha hay...” dem tutar.

1.Solo: “oy gemi gelur”.. Karşıdan bir grup tekrar eder; “Oy gemi gelur” , solo görev paylaşılır.. Dem üzerinde solo -koro devam eder.

2- “Ha ya hey heya hoo.... O kaynana kaynana”

Kar yağar patul patul /Kapilari donatur
Bir evde iki gelin / Birbirini oynatur
O kaynana kaynana /Kara kazanda kayna
O kaynana kaynana / Kizuni versan bana
Çok hurmet ettum sana, o kaynana kaynana

Koro: “Ha ya he heya ho...” dem tutar.

Sololar: Her kıtada bir başka solist sözü alır.

Burada dem tutulan “HA YA HEY HE YAHOO söz öbeğinde **kalından inceye doğru** bir gidiş dikkat çekmektedir; bu durum, Kutay metoduna uygundur. Dem ezgisinde, ezgi giderek yukarı çıkarken, kalın sesli heceden ince seslilere doğru gidiş belirgindir. Burada pedagojik kurallara uygunluk açıktır.

Türküye el çırparak eşlik edilmektedir. Ancak, el çırpma türkü başladıktan bir süre sonra eklenmektedir.

Bu türküde solunun destansı anlatımı vardır. Bir solist kendisi bir ayak başlatırsa diğeri de o ayakla türküye devam etmek zorundadır, bir çeşit yarışma vardır. “**O kaynana kaynana**” sözleri ayak verilirse, buna uygun olabildiğince uzun sözler yaratılır. “Kaynana” sözcüğü Kaçgar dağlarının civarında yaşamış bütün lehçe ve dillerde ortak sözcüktür. Orijinalinde Gürcüce ile karışık söylenirken de bu ayak aynen vardır.

Destansı anlatım gösteren uyaklı türkülerimizin, Macaristan halk şarkılarıyla olan bu benzerliğine Bela Bartok ve Sultan Kutay (Zoltan Kodaly) işaret etmişlerdir.

E- PENTATONİK TÜRKÜLERLE ÇOKSESLİLİK

Anadolu'da hemen her bölgede bu özellikte türküler vardır. Teke yöresinde ve Erzurum yöresinde bu durum çok belirgindir.

Türkünün iki cümlesinden biri pentatonik karakterde ise diğer cümlenin ezgisiyle ikisi arasında her hangi bir armoni sorunu çıkmamaktadır. Bu durum, daha fazla sayıda türkümüzün çoksesli olabirliğine işaret eder.

1- Süpürgesi Yoncadan

Süpürgesi yoncadan Eminem Süpürgesi saz olur Emine'm
Gayet beli inceden oy Gül açılır yaz olur
Ben seni sakınırım Eminem Ben sana gül diyemem Emine'm
Yerdeki karıncadan oy Gülün ömrü az olur
Vay bana yaylar bana Eminem Vay bana .. (Bağlantı)
Yıl oldu aylar bana oy

1-"SÜPÜRGESİ YONCADAN", kanon ve 2 sesli olabiliyor. Kelkit Vadisi / Torul

A- Sü pür ge si yon ca dan E mi nem
Ben se ni sa kı nı nm E mi nem

B- Ga yet be li in ce den oy
Yer de ki ka rın ca dan oy

Giriş: İlk kıta tek sesli söylenir, son ölçü dem tutar.

a- Son ölçü “..lar bana oy” dem tutarken türkü baştan sona 2 sesli olur.

b-Kanon “Süpürgesi” dedikten sonra, 2. ölçüde başlatılır

c- Kanon “Süpürgesi yoncadan Emine'm” dedikten sonra, 2.cümleden başlatılır

d- İlk ölçü “Süpürgesi” dem tutulur, baştan sona 2 sesli olur.

e- Her ölçü ayrı ayrı dem tutarken solist tüm türküyü söyler. (4 sesli)

1. ölçü; “Süpürgesi”, 2. ölçü; “Yoncadan Eminem”, 3. ölçü; “Gayet beli”, 4. ölçü; “İnceden oy”

Bitiş: Her grup kendi demini soldurarak, olabildiğince uzun bir Dekreşendo yapılır.

2-Beğin Beşiği Çamdan

Bebeğin beşiği çamdan / Yuvarlandı düştü damdan
Beybabası gelir Şam'dan / Nenni nenni...
Nen ni hu hu..

Bebek beni deyleledi / Yaktı yaktı kül eyledi
Her kapıya kul eyledi / Nenni neni....
Nenni hu hu hu

-"BEBEĞİN BEŞİĞİ ÇAMDAN"

Be be ğin be şı ğı çam dan / Yu var lan dı düş tü dam dan

Nen ni nen ni nen ni / Nen ni nen ni nen ni

Giriş: Koro, "Nenni hu..." bitiş motifi ile dem tutar.

a- Bitiş motifinin üzerinde solo türkü söylenir.

b- Birinci cümlede kanon yapılabilir. Kanona "Bebeğin be.." dedikten hemen sonra, 2 ölçüde girilir.

c- İkinci cümlede "neni nen ni, nen ni nen ni" dedikten sonra kanon başlatılabilir, 3 ölçüde kanona girilebilir.

d- "Nenni hu.." ile dem tutarken kanon yapılırsa 3 sesli olur.

Bitiş: "Neni hu.." dem ezgisi tekrarlanarak ses soldurulur.

3-Çıktım Çamın Dorusuna

Teke yöremizde bir çok türkü pentatonik yapıdadır. Pentatonik özelliği olan türküler, her motifli veya her cümlesi alt alta gelebilir, çoksesli olabilir demektir.

Teke Yöresinin gak gili – dat diri havaları tamamen otantik çoksesli olmaya uygundur. Seçtiğimiz türkü böyle bir türküdür.

Çıktım çamın dorusuna / Balta vurdum kurusuna
Aşşa köyün Hörü'süne / Ben vurgunam börgüsüne

Bahçe bahçe gezerin de / İnci boncuk dizerin de
Varcesen de var bene de / Ben bilenden güzelinde
Dat diri dat dat, dat diri dat (sazın çaldığı dem ezgisinde vokal taklitler)

3-"ÇIKTIM ÇAMIN DORUSUNA" Teke yöresin tipik pentatonik türkülerindedir. Kendine has yöresel demi vardır; "Gak gili havası" denir.

Giriş: "Dat diri dat dat.." dem tutar. Dem devam ederken solo 1. kıtayı söyler

a-1.Kanon: "Çıktım çamın" dedikten sonra kanon başlar.

b-2.Kanon: "Çıktım çamın dorusuna" dedikten sonra kanon başlar.

c- "dorusuna" motifi dem tutar.

Bitiş: Ana temayı birlikte söyleyerek veya dem ezgisini soldurarak bitebilir.

Sonuç:

İşliğimizde öne çıkan pedagojik bulguların yanında birkaç şeyden daha söz etmek gerekir.

1.Nasıl oluyor da müzik cümleleri birbiriyle bu kadar uyumlu türküler halkın içinde kendiliğinden ortaya çıkabiliyor?

2. Birbirinden bağımsız gibi duran iki müzik cümlesinde bir önceki cümleyle tamamen uyumlu matematiksel bir denge kurulabilmektedir. İnsan beyni bu mükemmelliğe nasıl ve ne zaman ulaştı?

3. Müzik bilimcilerin, bestecilerin ve eğitim bilimcilerin üzerinde duracağı yeni sorular sorabiliriz:
a- İlk cümleyi hafızaya kaydettiğimizde ikinci cümle ona uyumlu olma gereği duyarak mı oluşuyor? (İnsanoğlunun konuşma yeteneğinin temelinde bu vardır; birbiriyle bağlantılı cümleler kurarak konuşuruz.)

b- Kendiliğinden olabilen bu matematiksel denge, beynimizin matematik dengeler üzerinde yapılmış bir algılama sistemine sahip olduğunu gösterir mi? (İnsan beyni ritmik algılama özelliğindedir, bu bilinir.)

c- Klasik Batı Müziğinin salon kültürü oluşunu ve insana üst düzeyde yücelme duygusu yaşatmasını bir yana bırakırsak, beynimizin besini / ruhumuzun gıdası açısından halk müziği de klasik batı müziği ile aynı matematiksel dengelere sahiptir diyebilir miyiz?

4. Çoksesli müziğin doğuşu halk müziği içindedir.

5- Batıya göçlerin MÖ 5 binlerden daha önce yapıldığından yola çıkarak (Alp Dağlarının kuzeyinde kalan Avrupa'da MÖ 8 binlerde buzlar erimeye başladı) denilebilir ki, Doğu Karadeniz'den gelerek batıya yerleşen Ön-Türkler / Etrüskler (bilim çevreleri tarafından ilan edilmiştir), Roma şehrini içine alan İtalya'nın LAZIO / Latium bölgesinde çoksesli müziğin kurallarıyla birlikte ortaya çıkmasına zemin hazırlamışlardır.

Teşekkür:

İşliğimizde temel hedeflerimize ulaştık. Bu çalışmamız müzik eğitim tarihimize yazılacak nitelikte bir ilk olmuştur. İşliğe katılan arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Mahiye Morgül

**Goethe Institut Ankara (Alman Kültür Merkezi)
“Çağdaş Estetik Eğitimi” Çalıştay Dizisi 3 (10-11-12 Mart 2006)
Müzik Eğitiminde Müzik Kültürü Nasıl Gelişir**

**İşlik: Mahiye Morgül (Müzik ve Drama Eğitimi, Yazar)
Konu: Sultan Kutay Metodu ile Yeniden Besteleme Teknikleri**

“Pentatonik Halk Ezgilerimizden Çoksesliliğe Giden Yol”

1. “O piti piti” tekerlemesiyle ritmik kanon ve 2. ses yaratma

Isınma: İkili iletişim oyununa dönüştürerek

a- 2 vuruş sonra başlatılan vokal kanon (4 vuruş sonra olanı daha kolaydır)

b- El çırparak ritmik kanon ve kaydırılmalı kanon yapma (4, 2 ve 1 vuruş sonra.)

c- Kendisi söylerken kendine ritmik dem eşliği (el çırparak/ritim çalgısıyla)

Dem olarak kullanılan her ölçünün yaş grubuna göre farklı zorluk derecesi vardır.

En zor olanı senkoplu olan “terazi lastik” ritim kalıbıdır; son ölçüde “ciminasi tik” gibi düşünülmesi önerilir.)

d- Kendi kendine el çırparak ritmik kanon eşliği yapma. (4 vuruş sonra / 2 vuruş sonra)

A(sözle) B(Ritimle)

O pi ti pi ti ka ra me h se pe ti Te ra zi hs tik cim ras tk

Ritmik kanon eşliği ikinci dizeğe yazılır. (2 sesliliğe görsel alıştırma.)

2. "Fış Fış Kayıkçı" nazlatmasından çok sesli müzik elde etme yolları

Vokal Isınma: Yazı tahtasında görülen dikey grafik üzerindeki LA PENTATONİK dizide Çıkıcı-İnici sıra seslerle 3 sesli kanon. (2 vuruş sonra başlama kuralı var) Duyulan LA-RE-SOL akoru, DO-Mİ-LA (dörtlü akor la minöre çözüldü) Bağlama Pentatonik akortlu bir çalgıdır, ilk ezgi la minörde oluşmaktadır. Kutay da bunu tespit etmiştir, ilk dizi la pentatonik, 2.dizi la minör 5'lisidir.

a- Kürek çekme ve bebek sallama devinimleriyle 2 sesli kanon (müzik ve dans)

b- Ana ritimde diz vurarak demli eşlik. (Yağmur kaktüsü ve vokal "fış fış" sesi kul.)

İlk çocuklukta ana ritimde dem eşliği çokseslilik demektir.

c-Kendi şarkısına el çırparak ritmik kanon eşliği (notaya bakarak).

Kayıkçı Nazlatmasında Kanon - Kanonun Ritmik Eşliği - Etyançyla kendi soluna eşlik

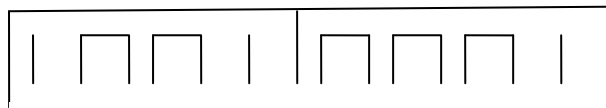
1.Söyle
2.Çal

Fış fış kayıkçı kayıkçı minküre ği hophopederyüne ği Akşamafincarböreği Fış fış kayıkçı bire ği

1.Çal
2.Söyle

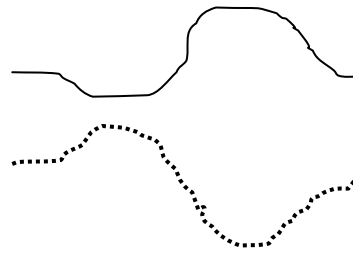
d-Ezgi çizgisine ayna tutarak 2 sesli müzik elde etme. (Yazı tahtasında grafik çizimle açıklama; aynaya yansıyan ezgiyi 8 ses kalına indirme)

Aynaya düşen ters görüntü:

m m r s s m m m r s s
m.....
m m f d d m m m mf d d

*Aynada kanon deneyiniz.

EK:1 Ezgi çizgisine ayarlı tutarak 2 ses yaratma

Söyle

Çal

8...

EK:2 5 sesli Kanon

1.Çal
2.Söyle

1.Söyle
2.Çal

- 2 sesli Koro Müziği yap. (2.ses 8 ses kalın/aşağı oktavdan söyler)
- 2 sesli kız-erkek /alto-bas ikili eşlerle solo söyle; sanatın doruğuna hazırlık.
- Piyanoda çal-söyle; eşlik çalmaya hazırlık. (Solfej için notaya bakınız. Ek.1)
- e- 5 ses kalından 2 vuruş sonra başlayan kanonla 2 sesli müzik elde etme (Ek.2)
 - 2. sesi 8 ses kalın/aşağı oktavdan, 2 sesli koro yapılır.
 - İki soloyla ikili vokal müzik yapılır. (Sahne sanatlarına hazırlıktır)
 - Piyanoda çal-söyle; Sesi soprano olan 1.sesi söyler 2.sesi çalar. Sesi bas olan ise üst dizeği çalar, alt dizeği söyler. (Yukarıda yer alan notaya bakarak)

Not: Kayıkçı nazlatmamızın notası incelendiğinde, her ölçüde sadece bir ögenin değiştiği görülür. Bu durum çocuklarla yapılan ritim/ezgi yaratma çalışmasında bize ipucu verir; her çocuk verilen ritim/ezgi cümlesinin sadece bir ögesini değiştirir. Çocuklarla nasıl yaratıcı çalışma yapılacağına ipuçları nazlatma ve tekerlemelerin içinde saklıdır; müzik pedagojisi ile ilgilenenlerin görevi bunları açığa çıkartmaktır.

3. “Çıktım Çamin Dorusuna” pentatonik Teke Zotlatmasından çok sesli müzik elde etme

a- Isınma: Türküdeki aksak vuruşları bedene yansıtmaya (dans ederek söyleme), el ve ayak sesiyle vurgu yerlerini hissettirme.

Çık tım (ı) ça mın do ru (u) su ra Bal ta (a) vur dum (u) bu ru (u) su ra
Aç şa (a) kö yün Hö rü (ü) sü re Ben wı (ru) gı ram (ı) bör gi (ü) sü re

8... (Teke Zotlatmasında Çıktık Dem Eşliği ile 2 seslilik)

Bahça bahça gezerin de / İnci boncuk dizerin de
Varcesen de var bene de / Ben bilenden güzelinde

Not: Türkünün yerel söylenişinde bulunan, aksayan vuruşlara denk gelen kesik nefeslerin arkasına eklenen uzatma harfine dikkat edilir. Bu vokal özellik korunmalıdır. Bunun gibi şarkıyı bölerek nefes alma özelliklerimiz, şan araştırma görevlilerince ele alınmalı, bu tür ulusal şarkı söyleme tekniklerimiz sanatsal boyuta taşınmalıdır.

Ayrıca; aksak ritimlerimizi korumak gerekir. Pop müzik egemenliği altında kalan bu ritimlerimiz çocuklarımızın kulağından endişe verici bir hızla silinmeye doğru gitmektedir.

b- Bela Bartok'un tema olarak kullandığı "Süpürgesi Yoncadan Eminem" türküsüyle karşılaştırınız; Curayla çalarak, La-Mi karar ve durak sesini, ritim kalıbını ve tonaliteyi karşılaştırma. Ezgide FA sesi yoktur, Sİ sesi ise ikinci cümlede ve zayıf zamandadır, belli ki sonradan ezgiye girmiştir. Sİ sesi kullanılmazsa da ezgi bozulmamaktadır.

c- 2.ölçüde kanon başlatınız.

d- La Pentatonik dizisinin karar seslerinden türküye ezgili dem yaratma. (LA -SOL kullanmak yakışacaktır, neden? (Bağlamanın boş telleriyle benzerlik kuralım. Teke zotlatmalarının saz eşliği olan gak gili ezgi kalıplarını vokal seslerle dem eşliği olarak kullanmayı deneyiniz, sonuçları tartışınız.

e- 5 ses kalından paralel 2. ses deneyiniz, iki sesli söyleyiniz. Bu ses dizisini tanıyor muyuz?

Teke Zotlatması/Hızlı

Çık tım ça mın do ru su ra Bal ta vur dum lu nu su ra

e- 5.sesten kanon başlatınız. Daha sonra bunu piyanoda eşlik olarak çalınız.

8...

g- Sonuçları tartışınız.

4. "Ardahan'ın dağlarında" türküsünde oktavda ayna (ters imitasyon) tekniği.

Dans: Dairede el ele durulur, bir sağ bir sol minik adımlarla ağır ağır gidilecektir. İkili satırlar karşı taraftan devralınır; devralan maniciler son hecelerde sesi alarak başlar. "Eyvah dimme" derken öne eğilme hareketi vardır; bu devinim ezginin tizleştiği yere denk gelmektedir. Bu durum ezginin bedene yansımaya örnektir; ince seste öne doğru, kalın seste geriye doğru hareket vardır.

Semineri düzenleyen Alman Kültür Merkezine ve katıldığımız için size teşekkür ederim.

Katılımcıların bu atölyede yaşadığı olumlu duyguları bizimle paylaşmasını bekliyorum.

Pentatonik ve La kararlı (La minöre karşılık) halk ezgileriyle çokseslilik teknikleri:

Ritmik eşlik düzenleme teknikleri:

- Geleneksel ritmik dem eşliği (kaşık, el çırpma, bendir, koltuk davulu)
- Ezginin seçilen bir motifindeki ritimle dem tutma
- Ezginin ritmiyle kanon eşliği (4 ve 2 vuruş sonra başlatılan teknikler)
- Bağlantı bölümünün ritmiyle kaydırmalı ritmik kanon tekniği (tekerleme)

Çoksesli ezgi düzenleme teknikleri:

- Karar sesinde dem / pedal ses eşliği
- Geleneksel ezgili dem eşliği (Gak gili havalarında olduğu gibi)
- Bitiş motifiyle ezgili dem
- Kanon
- Kanon + tutan ses + bitiş motifiyle dem (3 sesli)
- Ezgiye oktavdan ayna tutma (ezgiyi ters çevirme)
- Ezgiye ayna tutarak kanon (ezgiyi ters çevirerek kanon)
- Ezgiye beş ses kalından ayna tutma (ezgiyi beş sestten ters çevirme)
- Gamelan Tekniği ile 2.ve 3. ses yaratma
- Gamelan + ezgiyi ters çevirme (3 sesli) + tutan ses (4 sesli)

Varyasyon teknikleri (Daha uzun müzik eseri yaratmak için):

- a- Bir ezgiye birden fazla teknik uygulanır ve ortaya çıkan çoksesli çeşitlemeler ardı sıra seslendirilir. (Katibim varyasyonları gibi)
- b- Bir ezgiye 2 teknik uygulanır, ABA yapısında seslendirilir.
- c- Bir ezgiye bir çok teknik uygulanır ve bu müzikler ABACADA gibi rondo yapısında seslendirilir.
- d- Bir ezgiye birden fazla teknik uygulanır. Bunlardan bir tanesi vokal seslerle söylenir, diğerinde tempo değiştirilir, diğerinde ölçü değiştirilir, diğerinde vokal sesler kullanılırken ritim kalıbı değiştirilir.

Sonuç:

Kendi halk ezgilerimizden yola çıkarak çoksesli müzik sanatı öğretilbilir. Doğru tekniklerle çalışılırsa, bu sanıldığından çok daha kolaydır. İşliğimizde bu tekniklerle nasıl çalışıldığını yaşayarak öğrendik.

Halk ezgilerinden yola çıkmanın gereğini Sultan Kutay şöyle açıklar; “Eski halk şiirleri ritmik sözlüdür. Bunlar, çocukla ailesi arasında bağ kurarken müzik sanatını öğretmek için gerekli olan müzik atmosferi oluşturur. Böylece çocuk, müziği anlamaya, dinlemeye, geliştirmeye açık hale gelir.”

Ona göre; ilk aşamada anadilinde her konuda (ülkesi, çiçek, hikaye, dağlar, vb) çokça bilgiyle dolmalı çocuk. Sözcük dağarcığı önemlidir; motif, cümle, imitasyonlar, kanon vb müzikal kavramların hepsi kullanılan sözle/şarkının şiiriyle doğrudan bağlantılıdır. Müzik nota değildir, nota sonra gelecektir.

Çoksesli müziğin eğitimi için malzeme arayanlara diyoruz ki, binlerce yıllık müzik kültürümüzün içinde fazlasıyla malzeme vardır. Onları gün ışığına çıkartmalı ve işlemeliyiz.

Macar müzikolog ve besteci eğitimcileri bundan sadece 60 yıl kadar önce birlikte çalışmış, bu yolu açmışlardır. Bizden erken davranıp bu eğitimi yeni kuşaklara ve dünyaya taşımışlardır, sıra bizdedir. Bizde de Macar müziğiyle aynı kültür kaynağından gelenengin bir hazine vardır.

Eğer Atatürk'ün sağlığında başlatılan Macar müzikologlarla birlikte çalışma temposu O'nun ölümünden sonra devam ettirilebilseydi, dünya müzik kültürüne çok büyük bir hazine eklenmiş olacaktı. Bu görev, Atatürk'ün bize, müzik eğitimcilerine, besteci ve müzikologlara vasiyeti olarak kabul edilmelidir.

Seminerin konu başlığıyla atölye çalışmamızın bağını kuracak olursak; "Estetik" kavramına çağdaşlık sıfatı eklenildiğinde burada son genel geçerlilikte müzik sanatından söz ediliyor demektir. İnsanlığın ortak birikimi olan klasik müzik sanatının kalıpları ve eğitim kuralları, her açıdan bugün de geçerliliğini korumaktadır.

Burada önemli olan bu eğitimi çocuklarımıza en kolay nasıl verebiliriz idi ve ben de, bu atölye çalışmamızda müzik eğitimcilerimize yeni bir pencere açmaya çalıştım.

Sevgi ve saygılarımla. /Mahiye Morgül

Macaristan Kutay Enstitüsünden Pano Yazıları:

THE VICTORY OF KODALY'S IDEAS!

Kutay'ın Fikirlerinin Zaferi!

"The essence of his educational concept can be expressed with three words: Singing, folksong and movable Do."

"Onun eğitim anlayışı üç sözcükle özetlenebilir: Şarkı söyleme, halk şarkıları ve hareketli Do ."

"Culture can not be inherited. Culture means studying; it's difficult to obtain and keep it at a good level but it is easy to lose it."

"Kültür bir miras olamaz. Kültür sürekli üretmeyi gerektirir; onu iyi bir seviyede tutmak ve korumak zordur, fakat onu kaybetmek çok kolaydır."

"Through folk music, one can take a straight road to reach the highest peaks of art music, but from the world of pop music, never."

"Halk müziğinin içinden gelen bir kimse, müzik sanatının doruklarına ulaşmak için doğru bir yolda ilerleyebilir, fakat pop müzik dünyasından gelen bir kimse, asla."

"Nobody is too great to write for the little ones; indeed, he must do his best to be great enough for them."

"Hiç kimse küçük şeyler yazmak için büyük yeteneğe sahip değildir; ancak, kişi kendisi için en iyi olanı yapmalıdır."

"I believed that future of Hungarian youth was more important than my present time."

"İnanıyorum ki Macar gençliğinin geleceği şimdikinden daha önemliydi."

"We have been fighting for music primary schools for several years... It would be a pleasure for us, if our experiences could be promote the realization of the warmly wished brotherhood of mankind."

"Birkaç yıldır ilkokullardaki müzik dersleri için mücadele etmekteyiz. Eğer deneyimlerimiz hararetle/içtenlikle arzuladığımız insanlığın kardeşliğinin gerçekleşmesine/gelişmesine yardımcı olabilirdiyse, kendimizi mutlu sayacağız..."

.....

Müzik Panelinden Kışadan Hisse

11 Mart'ta Ankara Alman Kültür'de yapılan, konusu "Müzik Eğitiminde Yaratıcı Metodlar ve Hedefler" olan panelin oturum başkanı Lütfü Erol (Sanat Tarihçisi), iki Alman (biri kilise korosu şefi, diğeri lisede öğretmen), İnci Baykara (Orff Çalgılarıyla müzik eğitimi uzmanı), Mahiye Morgül (Müzik ve Drama Eğitimcisi) ve Suna Çevik (Koro Öğretmeni), 6 kişiydik.

Suna Çevik, hiç de panelin konusuyla ilgisi olmayarak, bir sunum yaptı; MEB'de çalıştığı "Müzik Öğretmenleri Alan Yeterlikleri" komisyonundan getirdiği rapordur bu.

Ben, atölyemin bittiğinde hemen panel başladığı için bitkin bir halde oturmuştum, konuşmalara tam dikkatimi veremeyebilirdim. Ancak az sonra Alman kilise korosunun şefi Johannes Rahe Alman eğitim sistemi adına konuşurken, bir sözüne uyandım, "Artık Orff demode oldu, politikası yanlıştı, Almanya'da Orff kalktı" dedi.

O, sanki bunları söylemek için gelmişti, siz de terk edin grup pedagojisine dayalı müzik derslerini demek istiyordu. Almanya'da geriye gidişi biliyordum ama, Orff'u böyle suçlayarak bu işi yapmalarına gönlüm razı olamazdı.

Enteresan bir panele konu mankeni gibi oturtulmuştuk. İnci Baykara pedagojik hatayı göremedi, ki Orff kurslarında yıllarca eğitimcilik yapmıştır, "40 yıl önceki bir yaklaşımdı, Almanya kaldırırsa bizim bilmediğimiz haklı bir nedeni vardır" dedi; çok hazin bir tablo.

Oysa, çocuğu sosyal varlık kabul eden ve buna bağlı olarak grup pedagojisine uygun metotlardır terk etmemiz istenen!!!

Bunun yerine şimdi küreselleşmenin (adım adım çaktırmadan içine itildiğimiz) eğitim modeline uygun olan, bireysel öğrenmeye dayalı çalgı isteyene çalgı dersi, parası olana müzik dersi ve buna uygun öğretmen modeli sistemi getiriliyor. Öğretmen yetiştirme programlarının da buna göre değiştirilmesi gelecek ardından.

Suna Çevik'in, bakanlığın çalışmasından alarak sunduğu bu metinde sözü edilen "Küreselleşme ve bireyselleşme bağlamında..." ifadesi toplu müzik dersini kaldırmaya yönelik kavramlardır.

Tek başına muhalefet eden kişi pozisyonuna düştüm. Dinleyici öğretmenlerse şok yaşadılar, bunların konuşulacağına hazır değillerdi. Sanki bu panel biz müzik öğretmenlerine yönelik bir yalnızlaştırma ve kendilerini savunmasız bırakma paneliydi; en saygın öğretim üyelerinden biri olan Suna Çevik de sunduğu slaytla onları şok etmişti.

Durum şunu gösteriyor ki, piyasa canavarı "çocuk bireydir, bireysel ve isteğe bağlı müzik, talep ettiği kadar müzik" söylemini, Suna Çevik gibi saygın ve grup pedagojisine dayalı bir dersin, yani "Koro" profesörünün eliyle kitlelere ulaştırabilmektedir. Alman eğitim sistemi adına konuşan sözüm ona eğitimciyle aynı paralelde bir sunumdur; durum çok vahim gözükmektedir.

Kissadan hisse:

Bu panelde grup pedagojisine dayalı atölye sunumu yapan;

1-**Mehmet Okonşar** (Suzuki Metodu),

2-**İnci Baykara** (Orff Metodu),

3-**Salih Aydoğan** (Birlikte Kulak Eğitimi),

4-**Mahiye Morgül** (Drama ve Sultan Kutay Metodları)

"Çocuk sosyal varlıktır, grup pedagojisine uygun yöntemlerle eğitilir" söyleminin doğrudan uygulayıcılarıydı. Bu eğitimciler ve bu atölyelere katılan öğretmenlere, bu görüşün artık geçersiz olduğu savını yüksek sesle söylemek üzere bu panel maksatlı olarak yapılmıştır.

Panelde bu mesajı vermekle görevli olan, "Çocuk bireydir, küreselleşmenin getirdiği **bireyleşme** (çocuğu yalnızlaştırma, M.M) **sürecinde** buna uygun ÇOCUK İSTERSE DERS VAR, ÇOCUĞUN TALEP ETTİĞİ KADAR BİLGİ anlayışı ile eğitim" söylemine uygun iki konuşmacı vardı:

1-**Suna Çevik** (Gazi Eğitim Fak. Müzik Böl. Koro Dersi Öğretmeni)

2-**Johannes Rahe** (Osnabrück Katedral Koro şefi)

Mesajı aldınız mı? Mesajdaki eğitim modeli bize dışarıdan empoze edilen bir modeldir!!!

Not: Alman Kültür 1997'de "Medyada Türk Kadını" başlıklı seminer yapmış, orada bize "Türbanlı kadınları dışlamayın, içinize alın" dersi vermişlerdi. Şimdi Alman Kültür'ün sabıkasına yenisi eklenmiştir. Almanya'dan gelen iki kişinin sponsoru SCA vakfı aracılığıyla İsrail Büyükelçiliğidir; bu da Alman devleti adına başka bir hazin durumdur.

Mahiye Morgül /11.3.2006

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı
Müzik Öğretmenleri Hizmet İçi Eğitim Çalıştayı

Konu: Müzik Eğitiminde Yaratıcı Yöntem ve Teknikler

Tarih: 1-4 Haziran 2006

Eğitici Uzman: Mahiye Morgül (Müzik ve Drama Eğitimcisi/ Ankara Müzik Eğitimcileri Derneği)

İşlikler:

1.GÜN

1. Çalışma: 9.00 -10.45

Konu: Duyuları Çalıştırma ve Drama Pedagojisi

Eğitimde drama yönteminde, tam öğrenmenin gerçekleşmesi için duyuların hepsi çalıştırılır. Derse, öğretmenin yönlendirmesiyle yapılan, öğretmenin de katıldığı ısınma oyunları ile başlanır.

Isınma çalışmaları öğretmen merkezli etkinliklerdir. Küçük yaş gruplarında bazen bir dersin tamamı ısınma çalışmasına ayrılabilir ki bu durumda ders boyunca çocuk öğretmenin yönlendirmesiyle hareket eder. Öğretmen de oyunun içinde rol aldığı için çocuk kendini öğretmenin oyun arkadaşı hisseder ve komutları yerine getirmede gönüllü olur. Bu nedenle, drama pedagojisinde öğretmen merkezdedir.

Drama etkinliğinin bir aşamasında grup doğaçlamaları ve çocuğun kendini ifade fırsatı bulduğu, gruba katkıda bulunduğu, önerisinin gerçekleştiği oluşumlar yaşanır. Bu aşamaya kadar çocuğu hazırlayan öğretmendir. Öğretmen tümüyle etkinliği planlamış durumdadır. Bu aşamada bile çocuk belli kurallara uyar; bu kurallar kendi grubunda alınmış kararlardır. Yani çocuk drama etkinliğinde bile tümüyle bağımsız birey değildir. Tam tersine sosyal hayata katılmaya, katkıda bulunmaya ve birlikte alınmış kararlara gönüllü uymaya, özetle sosyalleşmeye başlar. Bu noktada okulun toplumsal işlevi gerçekleşmiş olur.

Duyuların çalıştırıldığı ısınma örnekleri:

1. *Bulduğumuz salonda birbirinin aynı olan en az iki şeyi belirleyin.*

Görme duyunuz çalıştı. Mimaride ritmi fark ettiniz, matematiksel düşündünüz. Bu ritmi sayılarla anlatırsanız matematik olur, seslerle anlatırsanız müzik olur.

Evrenin temeli ritimdir, çocuğun ritim duygusunu geliştirmek eğitimin temel hedeflerindenidir. Çünkü beynimiz ritmik olan şeyleri algılama özelliğindedir. Evrendeki ritmi seslerle anlatırsak müzik sayılarla anlatırsak matematik, çizimle anlatırsak resim, sözle anlatırsak dil-konuşma, bedenle anlatırsak beden eğitimi olur. Hepsi tam insan olmamız için temel gereksinimlerimizdir.

Okuma yazmaya harften başlamak dildeki ritmi bozar, çocuğu kekeletir, dilin akışını keser, hızlı okumaya geçirmez, okuduğunu anlamaya engeldir.

2. *Gözlerinizi yumun, duyduğunuz seslerin yönünü ve kaynağını düşünün. (Sesin geldiği yönü bilme oyunları temel işitme eğitimidir.)*

İnsanoğlu kaynağını algılayamadığı seslerden korkar. Sesini duyduğunuz şeyi gözünüzün önüne resim gibi getirebilmek gerekir. Ses ile görüntü birlikte olmak durumundadır. Görme duygusu ile işitme duygusu birbirinden koparsa korkular başlar.

3. *Gözlerinizi yumun, ayaklarınızı hissedin, sandalyeyi hissedin, sırtınızı, elinizin altındakini, saçınızın sertliğini yumuşaklığını, vb.*

Dokunma duyunuzla kendi varlığınızı hissettiniz. Kendi varlığını hissetmek herkes için ihtiyaçtır, aksi halde hiçlik duygusu yaşanır.

“Dokunarak öğrenme stili” diye bir ayırım yapılamaz.

4. *El ele tutun, bu şekilde olabildiğince aynı anda ayağa kalkın.*

Ne hissettiniz? Birbirinize destek oldunuz, güç aldınız, grup enerjisinden kuvvet aldınız. Dikkatiniz diğer arkadaşlarınıza yöneldi, grubu düşündünüz. BİZ oldunuz.

“Öğrenci merkezli eğitim” (konstraktif) açılımında bireysel öğrenmeyi, okuldan uzaklaşmayı, bireysel ilgi istek ve okul dışında (yerel) sertifikalı ders geçmeyi getiriyor, çocuğu yalnızlaştırıyor. Oysa çocuk grup içerisinde ve güven ortamında yeteneklerini geliştirebilir. Okul, çocuğa “biz” kavramı veren yerdir.

5- *İkili eşleşin, karşılıklı el ele tutun ve “Annem bana tulumbadan su çeker” oynayın.*

“Sınama yanılma ile öğrenme” sürecini yaşadınız. Şaşırın oyundan çıkmadı, grupla etkileşime geçtiniz ve birbirinize öğrettiniz. Oyunun içinde konuşarak iletişim, şarkı, ritim ve bedenin ritmik hareketi yani dans vardı.

Bireysel öğrenme ile çocuğun bunları başarması mümkün değildir.

Oyunun bir üst aşamasını 4’lü eşlerle oynayalım. Tüm bedeninizle birbirinize kuvvet verdiniz. Grup enerjisinden güç aldınız. 4’lü zıplarken güçsüz olan arkadaşınızı kollarınızla kavradınız, ona güç verdiniz, o da sizinle birlikte başardı, başarıyı paylaştınız

“Kinestetik öğrenme özelliğinde olanlar” diye bir ayırım yapılırsa bu oyunu sadece onlarla oynamak gerekecektir. Bedeni zayıf olan çocuklar grup desteği almazlarsa gelişemezler.

Öğretmenler velilere çocuğunu şikayet ederler, (bana en çok bu konuda ne önerirsiniz diye telefon gelir) çocuğunuz katılımcı değil derler, anne çaresiz kalır, sanki çocuğunu evde tek başına katılımcı yapma şansı varmış gibi. Öyleyse drama kurslarına gönderelim, siz veriyor musunuz diye sorarlar. Oysa öğretmen çocuğa ellerini uzatıp onu oyuna kaldırdığında hiç bir çocuk buna hayır demez. Demek ki öğretmen kendisi aktif ders yapacak, oyunu başlatan olmayı bilecek, çocuğun oyun arkadaşı olarak oyunu içerden yönetecek. Drama yöntemini kullanan öğretmen olmak, öğretmen merkezli eğitim yapmaktır.

Drama yöntemi tam öğrenmeyi sağlama özelliğiyle ve çocuğun/insanın doğasıyla örtüşmesiyle bilinir. Duyuları ayıran hiçbir yaklaşım drama pedagojisi ile örtüşmez.

ARA

2.Çalışma: 11.15-13.00

Konu: Şiirdeki Öyküden Müzik Besteleme

Öyküyü beden diliyle ifade, müzikle ifade, şiirin grupla resmini yapma,

Resmi seslendirme (grafik notalama)

Isınma: “Atım gidiyor“ anlatımından tek çalgı (zilli tef) ile müzik besteleme, devinimle eş zamanlı ses yaratma tekniği. (Küçük yaş grupları için örnek) Tek çalgının olanaklarını keşfetme.

“**Afyon Cephesinde Mustafa Kemal**” şiirinden yola çıkma.

DAĞLARDA TEK TEK ATEŞLER YANIYORDU...

a-Şiirden bellek kaydımıza giren anahtar sözcükleri söyleme; bu, şiirin özetidir.

b-Öğretmenin okuduğu şiiri doğaçlama canlandırma.

Ateşin etrafında öbeklendiniz, çömeldiniz ve ateşin çitirtularını duyar gibi oldunuz.

Uzaktan Akarçay deresinin sesini, rüzgârın kamışları salladığını hissettiniz. Bu sesleri taklit seslerle (vokal) çıkarmayı denediniz. Bu, şiirin içinde saklı olan müziği. Sözcüklerle eşzamanlı olarak görme ve işitme duyunuzun bellek kayıtlarına ulaştınız ve hayal gücünüz tasarım yapmaya koyuldu.Şimdi bu sesleri çalgılardan çıkartmayı deneyelim (deneysel çalışma yaratıcılıktır).

c- Devinine eş zamanlı ses yaratma: Oyun ve çalgı grubu olarak iki grupla sunum. (Çalgı müziği yaratma tekniğidir. Kitap ekindeki CD’de yer alan örneği dinleme)

Çalgı müziğine geçişte dramadan yararlanma; beden diliyle sesin estetik uyumu sahne sanatlarına hazırlıktır.

Not: Modern şiirde gözümüzün önüne tablolar gelir. Bu tabloların içinde saklı sesler vardır, onları hayal ederiz. Bu sesleri çalgılara taşırsak şiirin müziği olur. Postmodern şiirde bunu gerçekleştirmek olanaksızdır. Postmodern şiir sözcüklerle oynar, dildeki akışı bozar, çağrışımlar yaptırmaz, belli bir tasarımı yoktur, düş gücünü çalıştırmaz.

d-Şiirin resmini grupla büyük tabaka kağıda yapma; tüm grubun drama sırasında ortaya çıkardığı şiirin düşsel ortamını kağıda aktardınız, resim daha zengin oldu, BİZİM RESMİMİZ oldu.

d- Resimdeki müziği çalma; Sembolleri seslendirme (Grafik Notaları okuma).

e-Hazır grafikleri seslendirme: Küçük yaş grupları için “Tavşan Kaydıraklı Yüzme Havuzunda“ (kitaptan).

-Tavşanın öyküsünü sadece piyanoda (tek çalgıyla) çalmayı deneme

-Ritmik sayışmaya dönüştürmeyi deneme

f- “Sincap ile Ali Dayı“ öyküsünü grafiğe bakarak seslendirme (kitaptan).

Tartışma: Yaşanan dönüştürme/transformasyon sürecini konuşarak paylaşma.

2.GÜN

1.Çalışma: 9.00 -10.45

Konu:“Pentatonik Halk Ezgilerimizden Çoksesliliğe Giden Yol”

2. “O piti piti” tekerlemesiyle ritmik kanon ve 2.ses yaratma

a- 2 vuruş sonra başlatılan vokal kanon (4 vuruş sonra olanı daha kolaydır)

b- El çırparak ritmik kanon ve kaydırmalı kanon yapma

c- Kendisi söylerken kendine ritmik dem eşliği (el çırparak)

d- Kendi kendine el çırparak ritmik kanon eşliği yapma. (4 vuruş sonra / 2 vuruş sonra)

Ritmik kanon eşliği ikinci dizeğe yazılır. (2 sesliliğe görsel alıştırma.)

□	□ □ □	□ □	↘	↘ ↘ □
↘ ↘ □	□ □	□ □ □		↘ □

2. ”Fış Fış Kayıkçı” nazlatmasından çok sesli müzik elde etme yolları

Vokal Isınma: Yazı tahtasında görülen dikey grafik üzerindeki LA PENTATONİK dizide Çıkıcı-İnici sıra seslerle 3 sesli kanon. (2 vuruş sonra başlama kuralı var) Duyulan LA-RE-SOL akoru, DO-Mİ-LA (dörtlü akor la minöre çözüldü) Bağlama Pentatonik akortlu bir çalgıdır, ilk ezgi la minörde oluşmaktadır. Kutay da bunu tespit etmiştir, çocuklar için en sevilen ilk dizi la pentatonik, 2.dizi la minör 5’lisidir.

a- Kürek çekme ve bebek sallama devinimleriyle 2 sesli kanon (müzik ve dans)

Kıbrıs Nâzımında Kanon - Kanonik Ritmik Eşlik - Piyanoyla kendi soluna eşlik

1. Söyle
2. Çal

Beş beş kayıkçı ka yık; müküre ği tophepederyüne ği Akşamafınarıböreği Çekbayıcı büre ği

1. Çal
2. Söyle

b-Ezgi çizgisine ayna tutarak 2. ses elde etme. (Zaman kalırsa denenecektir)

3. „Kıbrıs Gelini“ türküsünde çokseslendirme (pentatonik ezgilerle)

“Kıbrıs Gelini“ türküsü üzerinde çalışırken aşağıdaki sırayı izleyiniz;

- Dairede el ele oynayarak söyleyiniz. Dairenin ortasında görev alan bir kaç kişi dramatize edebilir.
- Dairedeki oyunu düz çizgiye taşıyınız. Bu kez koro önünde dramatize ediniz. (Roller ikişerli oynanır; roller için sözlerine bakınız).
- Türküdeki her bir taklit ses için bir başka derili çalgı kullanarak, taklit edilen sözcüklerin ritmini çalgıya taşıyınız. (Ritim eşliği için dilden yola çıktınız.).
- Buraya kadar olan çalışmayı küçük yaş gruplarında sahneye taşıyabilirsiniz. Bundan sonrasına üst yaş gruplarıyla devam edilir.
 - Beş Sekizlik ritim kalıbı içinde grafik notalama yapınız. (Sayılarla ve sembollerle çalışma)

1	2	1	2	3	1	2	1	2	3	1	2	1	2	3
X	X	X	X	X	O	O	O	O	O	V	V	V	V	V

- 1 sayısında sol dizinize, 2-3 sayılarında sağ dizinize vurunuz.
 - Sembolleri ayrı ayrı çalgılara veriniz. (Çalgı müziği oldu.)
- e- Vokal çok seslilik için türkümüze en uygun tekniği seçiniz:
- Kanonda 2.ses başlatmaya en uygun yeri belirleyiniz.
 - Ezgili dem tutmayı deneyiniz. (Karar sesine oturan motifle dem)

KIBRIS Türküsü

Davul çalar güm güm güm güm, Her yanlar çınlar
Aslan gardaşlar ne güzel oynar

Şişeler tin tin tin tin... Herseler gaynar
Kızlar dizilmiş gelini tarar

Al olur bal olur Kıbrıs gelini
Geline söyleyin benim halimi

Tüfek atar bum bum bum bum, Alay yolunda
Güveyi şen gider gelin kolunda

Naralar hey hey hey hey, Sağdıç oyunda
Kim gülmez oynamaz böyle düğünde

Al olur bal olur...(bağlantı)

4. “**Yayla Çiçeği**” türküsünde çoksesli müzik besteleme teknikleri.(Müzik Nasıl Öğretilir kitabından. M.M.)
 - Kanon; bağlantıda ve ana ezgide.
 - Ezgili dem eşliği; bitiş motifiyle dem (ostinato).
 - Karar sesiyle tutan ses /pedal ses kullanarak 3 sesli müzik yaratma.

Not : Bu teknikleri Kıbrıs türküleriyle deneyiniz.
5. Antalya Teke yöresinin “Çıktım Çamın Dorusuna” türküsüyle Kıbrıs’ın “Dolama Dolamayı” türküsünün ortak özelliklerini bulma;inici ve pentatonik. Bu türküler Macar türküleriyle, Karadeniz yayla havaları ve Azerbaycan gazelleriyle aynı özelliktedir. Binlerce yıllık geçmişe sahip özelliklerimizdir bunlar, Asya kökenli bu pentatonik yapılar klasik müziğin temelidir. Pentatonik ezgilerin Asya’dan dünyaya yayılma haritası; Peru, ABD yerli müziği, Kanada, Finlandiya, Estonya, Macaristan, Transilvanya, Katalunya, Trakya, Anadolu ve Kıbrıs.

ARA

2.Çalışma: 11.15-13.00

Konu: Müzik ve Dans (Sultan Kutay Metodu)

Müzik ve dans, küçük yaş grupları için başlı başına etkinlik iken, sonraları bir dersin başlangıç bölümünde kullanılır.

Isınma-İletişim: Dairede isimlerle Rondo, Dem tutma ve 2 sesli müzik.

-“Şimdi şurda bir kuş var” Dairede oyun, ortada hayvan rolleri.

Dairedeki oyunu çizgiye taşıma tekniği; grup dansını sahne sanatlarına taşıma.

(Çocuk grup içinde özgüven kazanır, bireysel eğitimle özgüven verilemez!)

-“23 Nisan Kutlu Olsun“ Şarkıya grup dansı. (Müzik cümlesine figür yaratma)

-“Çiftçi nasıl ekiyordu buğdayı“ Çiftçinin iş devinimleriyle dansa figür yaratma.

-“Ellerim Başımda“ Şarkı sözünü taklit etme tekniği.

-“Eğer mutluysan” Şarkıya beden çalgılarıyla ve sınıf içi çalgılarla eşlik.

Kapanış : 13.00 -13.30

Değerlendirme: İyi dileklerin alınması ve katılım belgelerinin dağıtılması:

“Gözlerinizi yumun, 2 gündür neler yaptığımızı düşünün, sizi en çok heyecandıran anları anımsayın, dile getirmek istediğiniz olumlu fikirlerinizi belirleyin, konuşmaya hazır olunca gözlerinizi açın.“

Sonuç:

Kendi halk ezgilerimizden yola çıkarak çoksesli müzik sanatı öğretilir. Doğru tekniklerle çalışılırsa, bu sanıldığından çok daha kolaydır. İşliğimizde bu tekniklerle nasıl çalışıldığını yaşayarak öğrendik.

Halk ezgilerinden yola çıkmanın gereğini Sultan Kutay şöyle açıklar; “Eski halk şiirleri ritmik sözlüdür. Bunlar, çocukla ailesi arasında bağ kurarken müzik sanatını

öğretmek için gerekli olan müzik atmosferi oluşturur. Böylece çocuk, müziği anlamaya, dinlemeye, geliştirmeye açık hale gelir.”

Ona göre; ilk aşamada anadilinde her konuda (ülkesi, çiçek, hikaye, dağlar, vb) çokça bilgiyle dolmalı çocuk. Sözcük dağarcığı önemlidir; motif, cümle, imitasyonlar, kanon vb müzikal kavramların hepsi kullanılan sözle/şarkının şiiriyle doğrudan bağlantılıdır. Müzik nota değildir, nota sonra gelecektir.

Çoksesli müziğin eğitimi için malzeme arayanlara diyoruz ki, binlerce yıllık müzik kültürümüzün içinde fazlasıyla malzeme vardır. Onları gün ışığına çıkartmalı ve işlemeliyiz.

Macar müzikolog ve besteci eğitimcileri bundan sadece 60 yıl kadar önce birlikte çalışmış, bu yolu açmışlardır. Bizden erken davranıp bu eğitimi yeni kuşaklara ve dünyaya taşımışlardır, sıra bizdedir. Bizde de Macar müziğiyle aynı kültür kaynağından gelen engin bir hazine vardır.

Eğer Atatürk’ün sağlığında başlatılan Macar müzikologlarla birlikte çalışma temposu O’nun ölümünden sonra devam ettirilebilseydi, dünya müzik kültürüne çok büyük bir hazine eklenmiş olacaktı. Bu görev, Atatürk’ün bize, müzik eğitimcilerine, besteci ve müzikologlara vasiyeti olarak kabul edilmelidir.

Burada önemli olan bu eğitimi çocuklarımıza en kolay nasıl verebiliriz idi ve ben de, bu işlikte müzik eğitimcilerimize yeni bir pencere açmaya çalıştım.

Sevgi ve saygılarımla.
Mahiye Morgül

Gazi Üniversitesi Mesleki Teknik Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümünde Müzik Dersi

Müzik Öğretmenleri Dilek Herdem’in daveti üzerine son sınıf öğrencileriyle çalışma. (Mayıs 2006- 3 hafta)

1.Konu:

Müzik Oyunu – Oyundan resime- Resimden kurallı müziğe dönüştürme ve Grafik notalama

- Boş film kutularıyla müzik besteleme; bestesini grafik resime dönüştürme; resimdeki sembolleri kurallarına göre çalma.

a- 8 tane kutuyu tek sıra halinde, siyah ve beyaz renklilerine göre kendince diz. (4’lü, 3’lü düzenlemeler yapılır.)

b- Siyahlarda el çarp, beyazlarda dize vur. İki davul seç, davullarla çal. İkili eşlerle iki değişik çalgıyla renkleri paylaşarak çal.

c- « Sen düzenle arkadaşın çalsın» Oyun kurarak yaratıcılık.

- “Kendi düzenlemenin resmini çiz“; Kendi bestenin grafik notası.

-“Kullandığın çalgıyı resmin altına çiz.“ Kural belirleme. Senin kurallarını başkası okuyup besteni aynen çalabilmeli. Besteni kalıcı eser haline getirmenin yolu onu kağıt üzerine senden sonra başkalarının da seslendireceği hale getirmektir. Nota yazımına başlangıç verir.

Not: Resim yapmak doğadaki nesnelerin zihinsel orantı kurarak küçültülüp kağıt üzerine indirilmesidir. Resim yapmak, çocuğun en uzun süre dikkat yoğunlaştırdığı, zihinsel faaliyette bulunduğu, bu anlamda zeka geliştirici etkinliktir. Günümüzde çok kanallı TV lerin çocuklarda hızla dikkat kaybına neden olduğu bilirse, resim dersinin

gerekliliği daha iyi anlaşılacaktır. Zihnine resim kültürü ekilmemiş olanlar fen bilimlerini algılayamazlar.

- Tavşan Kaydıraklı Havuzda (Kitaptan)
- Sincap ile Ali Dayı (Kitap ekindeki CD’de kayıtlı)
- Tren yolu boyunca rastladığımız hayvanların müziği. (Drama kitabından)

2.Konu:

Müzik ve Dans İşliğı için Şarkı Dağarcığı

Eğitimde Dans pedagojisi: Grupla yapılan, zayıf bedenli veya yaşça küçüklerin grup dinamiğinden hız alarak, gruptan kopmama duygusuyla çocuğun elinden tutarak desteklendiği şarkılı ve ritmik tekrarı olan beden hareketleridir.

Dairede ele ele yürüme uygun adım yürüme ve şarkının temposunda bedeni hareket ettirme çocuk danslarının temel figürüdür

Şarkıya dans yaratırken bilinmesi gereken pedaojik bilgiler:

Çocuklar şarkı sözünü aynı anda taklit etme özelliğindedir, ses ile devinim eş zamanlıdır. Çocuklar sözden çok devinime dikkat ederler, bunu akıllarında tutarlar. Bu nedenle küçük yaş gruplarında en çok kullanılan teknik şarkının sözünü taklit etmektir. Birbirinden bağımsız yapılan bu taklitler henüz dans değildir; hareketin estetik olması, yani ritmik uyum içinde yapılması danstır.

Dans, bir devinimin grupla uyum içinde ritmik tekrarını gerektirir. Grup dinamiğinden hız alarak ve severek yapılan, defalarca tekrarlanan bu ritmik hareketlerle çocuğun beyni, yani ritmik düşünme gücü beslenir. Bu nedenle RİTİM eğitimi temel eğitimidir. Temel eğitimde müzik ve dans bu nedenle özel öneme sahiptir. Tarih boyunca en önde gelen tüm eğitimciler okullarda sabah cimnastiği olarak toplu dans /halk dansları önermişlerdir. (Köy Enstitülerinde ve eski öğretmen okullarında böyle yapılırdı.)

- 1- ”Şimdi şurda bir kuş var” Dairede elele oyun; dairenin ortasında rol alanlar.
- 2- “23 Nisan Kutlu Olsun“ Şarkıya grup dansı.Müzik cümlesine figür yaratma)
- 3- “Zımtarelelli“ Bağlantı bölümünde davul setle eşlik + beden çalgılarıyla ritmik eşlik.
- 4- “Çiftçi nasıl ekiyordu buğdayı“ İş devinimleriyle dansa figür yaratma.
- 5- “Ellerim Başımda“ Şarkı sözünü taklit etme. El becerilerini keşfetme.
6. “Eğer Mutluysan vur ellerini” Şarkıyla bedenine komut verme.
- 7- Halk oyunlarından figür alma veya doğrudan halk dansları oynama.
a-Birini de yavrum birini b- Nare nare hey nare c- Demirciler

3.Konu:

Nazlatmaların ana okulunda kullanılması

Bez bebeklerle evcilik oynanır. Çocuklar anne rolüne geçer, bebeğini oynatır, bu sırada nazlatma söyler.

Aileler sınıfa davet edilerek, kendi çocuklarına bebekliklerinde söyledikleri nazlatmaları tüm sınıfa öğretmenleri istenir.

Mahiye Morgül / Müzik ve Drama Eğitimsi

Denizli AGSL İşlik Tasarımı
Mahiye Morgül / 2 Mart 2007

Konu: “Nazlatma ve Türkülerin Çokseslendirilmesinde Sultan Kutay Teknikleri”

Süre: 2 saat

Katılım: Okulun 4 sınıfı

Yer: Toplantı Salonu

Yol Gösteren: Sevgi Utma (Koro Dersi Öğretmeni)

Araç- gereç:

- a-İşlik notları çoğaltılmış olarak katılımcıların ellerine verilecek.
- b-Yazı tahtası ve tahta kalemi.

Uygulama Planı:

Isınma:

- a-Kutay tekniğiyle iki sesli vokal ısınma (el işaretlerini doğaçlama kullanma tekniği)
- b- LA Pentatonik Dizide üç sesli kanonla ısınma
- c-“Kayıççı” nazlatmasının devinimiyle, grupla ve ikili iletişim sırasında.

A-“Kayıççı” nazlatmasında Kutay tekniklerini uygulayarak öğrenme:

- “Fışşş” su sesini dem tutarken dem üstünde ana tema (2 seslilik)
- İkinci vuruşta kanon, 2 seslilik. (Dem tutarken kanon; 3 seslilik)
- Ezgiye ters ayna tutarak 2.ses elde etme.
- Ana temaya aynadaki ezgiyle kanon ekleme.
- Beş sestem kanon.
- Beş sestem kanon + ana tema + 2.vuruşta kanon + ters ayna (4 seslilik)
- Beş sestem genişletilmiş ezgi ile gamelan.

B- Pentatonik türkülerde ve pentatonik motifleri olan türkülerde çokseslilik teknikleri:

- a-Karar sesinde dem tutma.
- b-Karar sesin en yakın motifle dem tutma. “Gak gili” söz öbeğiyle dem.
- c-Müzik cümlelerinden biri pentatonik olan türkülerde pentatonik cümleyi dem tutma.
- d-Kanon başlatma teknikleri; 2. vuruşta, 2.ölçüde, 2.cümlede.
- e-Pentatonik dem cümlesi üzerinde solo doğaçlama dolaşma.
- f-Karma tekniklerle çoksesli düzenleme / çeşitlemeler.

1.Örnek: Bağlantı Bölümü Pentatonik Olan Türküler
“Ben Varmam Oraliya”

Ben var mam o ra lı ya O ra da du ra lı ya Al lah kıs met

ey le sin Da vul lu zur na lı ya Hop di ri dit di ri di dat di ri dit di ri

Ben varmam inekliye / yoğurdu sinekliye
Allah nasip eylesin/ Omuzu tüfekliye
Hop diri...

Ben varmam oralıya / Orada duralıya
 Allah nasip eylesin / Davullu zurnalıya
 Hop diri dit diridi...
 Ünledim Ayşe diye / Odayı döşe diye
 Ünledim Fatma diye / Kaşların çatma diye
 Ünledim Gülsüm diye / Yanıma gelsin diye
 Hop diri dit diridi

2. Örnek: Tamamı Pentatonik Türküler "Çıktım Çamın Dorusuna" (Teke Yöresi)

3-"ÇIKTIM ÇAMIN DORUSUNA" Teke yöresin tipik pentatonik türkülerindedir. Kendine has yöresel demi vardır; "Gak gili havası" denir.

Teke Yaylaları /Bati Toros

Çık tım ça mın do ru su na Bal ta vur dum(u) ku ru su na

Dat di ri dat dat dat di ri dat..... Dat di ri.....

Çıktım çamın dorusuna / Balta vurdum kurusuna
 Aşşa köyün Hörü'süne / Ben vurgunam börgüsüne

Bahçe bahçe gezerin de / İnci boncuk dizerin de
 Varcesen de var bene de / Ben bilenden güzelinde
 Dat diri dat dat, dat diri dat (sazın çaldığı dem ezgisinde vokal taklitler)

Giriş: "Dat diri dat dat.." dem tutar. Dem devam ederken solo 1. kıtayı söyler
a-1.Kanon: "Çıktım çamın" dedikten sonra kanon başlar.
b-2.Kanon: "Çıktım çamın dorusuna" dedikten sonra kanon başlar.
c- "dorusuna" motifi dem tutar.
Bitiş: Ana temayı birlikte söyleyerek veya dem ezgisini soldurarak bitebilir.

3. Örnek: İçinde Pentatonik Motifleri Olan Türküler "Denizli'nin Horozları"

Tel li dir yav rum a nam tel li dir Deniz li nin horoz la rı bel li dir

ötü ver de gül i bi ğim bi yol ö tü ver geniş o lan gam za ma nı de ğil dir

As mam yı kıl dı su yu sı kıl dı ko ca kı zı gör me dim ca nım sı kıl dı

Giriş: Karar sesini veren 1. ölçüyle dem.
a-Bitiş motifiyle dem (2.ses)
b- Kanon; 2. ölçüden /3. ölçüden
c- “Denizli’nin horozları”, “Geniş olan gam zamanı”, “Koca kızı görmedim” sözlerinin bulunduğu pentatonik motiflerden birini seçerek dem tutma. (Hepsini birleştirerek de deneyebilirsiniz.)

Değerlendirme:

-İşliğimizde size en çarpıcı gelen uygulama hangisiydi?
-Türkülerimizin ne kadar kolay çoksesli olabildiğini gördünüz, aklınızda kalan iki tekniği söyler misiniz?
- 2 saatlik uygulama işliğimizde yaşadığınız mutlu anları düşününüz; bunları bizimle paylaşır mısınız?

Katıldığınız için hepimize teşekkür ederim, başarılar dilerim.

Ayrıca bu işliğin düzenlenmesinde emeği geçen değerli okul yöneticilerinize ve çok sevgili Sevgi Utma öğretmenimize teşekkür ediyorum.

Aşağıdaki ninniye kendi aranızda iki sesli denemek ister miydiniz?

1."LAYLA BALAM LAYLA" Azeri Ninnide 2 cümlelerin uyumu

A.Lay la ba lam...lay ... la ba ta san gon....ca gü..... le Gonca gü lse..... ninol.... sun Ya ta san gon.... ca gü le

B.Ay çık tı dal... da dur... .du gönlüm ar dunca dur.....du Gençöm rüm şü...şe gön.....lüm in celdi kıl..... ca dur.....du

Araştırmak üzere düşününüz:

1. Nasıl oluyor da müzik cümleleri birbiriyle bu kadar uyumlu türküler halkın içinde kendiliğinden ortaya çıkabiliyor?
2. Birbirinden bağımsız gibi duran iki müzik cümlesinde bir önceki cümleyle tamamen uyumlu matematiksel bir denge kurulabilmektedir. İnsan beyni bu mükemmelliğe nasıl ve ne zaman ulaştı? İnsan doğası üzerine en büyük tahribatı pop müziğin ve postmodernizmin yaptığını söylersek bunda haklılık payımız nedir?

3. Müzik bilimcilerin, bestecilerin ve eğitim bilimcilerin üzerinde duracağı yeni sorular sorabiliriz:

a- İlk cümleyi hafızaya kaydettiğimizde ikinci cümle ona uyumlu olma gereği duyarak mı oluşuyor? (İnsanoğlunun konuşma yeteneğinin temelinde bu vardır; hep bir önceki cümlemizle bağlantılı cümleler kurarak konuşuruz.)

b- Kendiliğinden olabilen bu matematiksel denge, beynimizin matematik dengeler üzerinde yapılanmış bir algılama sistemine sahip olduğunu gösterir mi? (İnsan beyni ritmik algılama özelliğindedir, bu bilinir.)

c- Klasik Batı Müziğinin salon kültürü oluşunu ve insana üst düzeyde yücelme duygusu yaşatmasını bir yana bırakırsak, beynimizin besini /ruhumuzun gıdası açısından halk müziği de klasik batı müziği ile aynı matematiksel dengelere sahiptir diyebilir miyiz?

4.Çoksesli müziğin doğuşu halk müziği içindedir.

5- Batıya göçlerin MÖ 5 binlerden daha önce yapıldığından yola çıkarak (Alp Dağlarının kuzeyinde kalan Avrupa’da MÖ 8 binlerde buzlar erimeye başladı) denilebilir ki, Doğu Karadeniz’den gelerek batıya yerleşen Ön-Türkler /Etrüskler (bilim çevreleri tarafından ilan edilmiştir), Roma şehrini içine alan İtalya’nın LAZIO /Latium bölgesinde çoksesli müziğin kurallarıyla birlikte ortaya çıkmasına zemin hazırlamışlar mıdır?

Not: Beyin jimnastiği için birbirimize derinliği olan sorular sormaya devam edelim.

Mahiye Morgül